

Gemeente **Heerde**

2017-2021

Kadernota lokaal klimaat- beleid

→ www.heerde.nl

Inhoud

1. Samenvatting en conclusie	3
2. Inleiding.....	4
3. Huidige situatie	4
3.1. Energiegebruik en CO2-emissie	4
3.2. Hernieuwbare energie	5
4. Toekomstperspectief Heerde.....	6
5. Spoorboekje naar energieneutraal	6
5.1 Strategische keuzes: themaraad 27 maart 2017	6
5.2 Uitwerking strategische keuzes: themaraad 22 mei 2017.	7
6. Gelders Energie Akkoord (GEA) en regionale samenwerking Routekaart.....	9
7. Uitvoeringsprogramma.....	10
8. Maatschappelijke betrokkenheid.....	10
9. Organisatie en rol coördinator duurzaamheid (programmamanager).....	10
10. Capaciteit en middelen.....	11
11. Communicatie en voorlichting	12
12. Bijlagen:	12

1. Samenvatting en conclusie

Het klimaat- en duurzaamheidsbeleid gericht op een energieneutraal en duurzaam Heerde kan alleen slagen als we er ons gezamenlijk voor inzetten. Deze ambities sluiten aan op de Cittaslow-filosofie van de gemeente Heerde.

Van de gemeente Heerde wordt een forse inspanning gevraagd in de maatschappelijke ontwikkelingen rond energiebesparing, energietransitie en duurzaamheid. Het is van belang aan te sluiten bij de nationale, provinciale en regionale duurzaamheidsprogramma's. Als gemeente hebben wij hierin ook een voorbeeldfunctie. Een actief klimaat- en duurzaamheidsbeleid vraagt om een integrale positieve en proactieve grondhouding binnen de organisatie, bestuur en medewerkers. Dit geldt zowel voor beleid als het faciliteren van initiatieven in de uitvoering.

In afstemming met de werkgroep van de gemeenteraad van Heerde hebben oriënterende gesprekken, discussies en bijeenkomsten plaatsgevonden waarin informatie is gedeeld en meningen en standpunten zijn opgehaald. Aanleiding was de actualisatie van het lokaal beleid klimaat en duurzaamheid. Dit heeft zich vanuit de initiatieven van de werkgroep van de gemeenteraad ook gericht op het maatschappelijk speelveld. Hiervoor zijn een aantal zogenaamde pioniersbijeenkomsten gehouden met een duidelijke burgerbetrokkenheid. Een goed voorbeeld hiervan is de oprichting van de energiecoöperatie Heerde. Een bijzonder positief resultaat is de oprichting van de energiecoöperatie Heerde.

Daarnaast waren er twee themabijeenkomsten met de leden van gemeenteraad. De eerste bijeenkomst op 27 maart 2017 stond in het teken van informatie-uitwisseling en bewustwording. De tweede bijeenkomst van 22 mei ging verder op basis van het resultaat van de eerste bijeenkomst in de vorm van verdere oriëntatie en gedachtewisseling rond benoemde thema's, het ambitieniveau en strategische keuzes.

Deze resultaten zijn als basis gebruikt voor het opstellen van deze nota en de bijbehorende Contourennota. De volgende fase betreft het proces van bestuurlijke vaststelling van de Kadernota de Contourennota.

Organisatorische borging klimaat en duurzaamheid

Het integrale karakter van het onderwerp klimaat en duurzaamheid vraagt om coördinatie en borging binnen de afdelingen en de verschillende beleidsvelden. Hier wordt als onderdeel van de Contourennota invulling aan gegeven door borging in de Teamplannen.

Onderstaande uitgangspunten rond klimaat en duurzaamheid zijn hierbij van belang:

- Borging van relevante aspecten binnen (strategisch) beleid en uitvoeringsagenda's zoals bijvoorbeeld de Omgevingswet, Toekomstvisie etc.
- Een proactieve en positieve grondhouding vanuit management en organisatie bij de realisatie van beleid en uitvoering; inclusief het faciliteren van de organisatie.
- Inbedding en borging van de relevante thema's binnen teams en afdelingsplannen: kennisontwikkeling, urgentie, formatieve inbedding, concrete aanspreekpunten, jaarplannen en rapportage.
- Borging onderwerp klimaat- en duurzaamheid in de P&C-cyclus vanuit alle afdelingen.
- Jaarlijkse monitoring, evaluatie en actualisatie beleidsprogramma aan de hand van rapportages afdelingen en de resultaten klimaatmonitor.
- Voldoende personele capaciteit en financiële middelen om verantwoord inhoud te kunnen geven aan het uitvoeringsprogramma en regionale samenwerking.

2. Inleiding

In de afgelopen jaren is de aandacht en actualiteit rond ons klimaat enorm toegenomen. Het besef dat ingrijpende maatregelen noodzakelijk zijn om de CO₂-emissie omlaag te brengen en het gebruik van fossiele brandstoffen zoveel mogelijk te beperken, heeft een brede maatschappelijke ontwikkeling in gang gezet gericht op bewustwording en het treffen van maatregelen.

Ook gemeenten dragen hierin een belangrijke verantwoordelijkheid. Om het tij te keren, is een forse inzet op energiebesparing en een versnelling in de transitie naar een duurzame energiehuishouding nodig. Het is belangrijk dat dit gebeurt in samenwerking met inwoners, bedrijven en het maatschappelijk middenveld, waarbij een ieder zijn verantwoordelijkheid neemt voor de eigen taken en rol. Immers, samenwerking versterkt, versnelt en verbetert. Daarbij richten we ons op maatregelen met impact en toegevoegde waarde.

Vanuit deze strategie moet ook lokaal een stevige dialoog in gang gezet worden met burgers, bedrijven en initiatiefnemers gericht op voorlichting, bewustwording en stimulering.

De gemeente Heerde heeft de ambitie om op termijn energieneutraal te zijn. Het streven is daarbij gericht op 2030. Dat betekent een zeer forse opgave waarvan de haalbaarheid ook belangrijk afhankelijk zal zijn van technologische ontwikkelingen in de komende tijd. In de afgelopen jaren zijn er de nodige stappen gezet richting deze ambitie. Om het beleid voor de komende jaren te bepalen, is deze nota opgesteld. Doel van deze nota is om de kaders en uitgangspunten ten aanzien van de technische mogelijkheden, rol en strategie, projecten en benodigde middelen vast te stellen.

Hiervoor wordt in deze nota gestart met het schetsen van de huidige situatie en het beschrijven van het besparings- en hernieuwbare energiepotentieel. Aan de hand daarvan wordt vervolgens ingegaan op de rol van de gemeente en de strategieën om dit potentieel te benutten en op termijn energieneutraal te worden. Tenslotte wordt ingegaan op de borging binnen de organisatie en de beschikbare middelen.

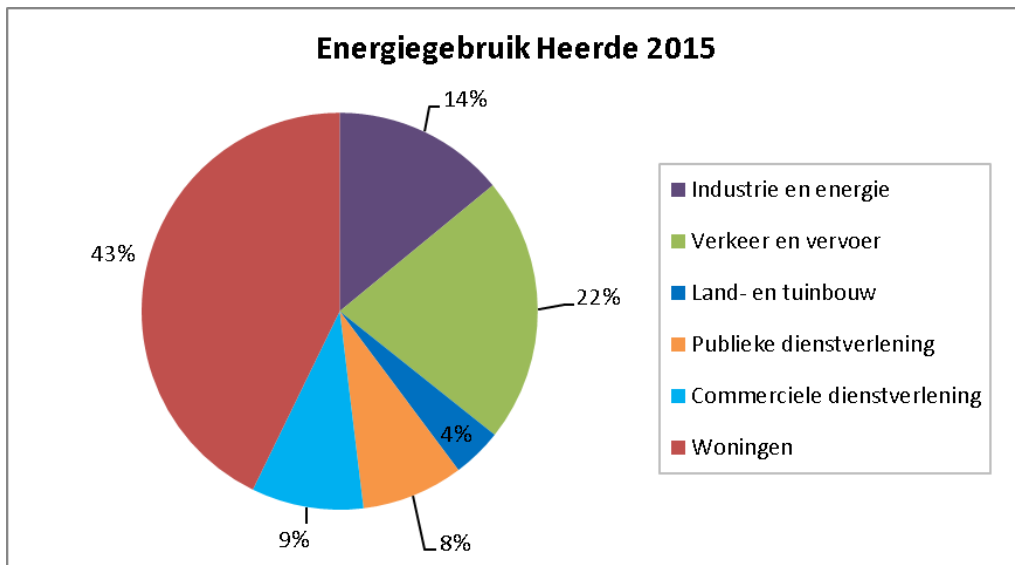
In de voorbereiding van de nota is de werkgroep vanuit de raad, de raad en een maatschappelijke vertegenwoordiging betrokken geweest.

3. Huidige situatie

Dit hoofdstuk maakt het huidige energiegebruik en het gebruik van hernieuwbare energie in gemeente Heerde inzichtelijk. Deze gegevens zijn afkomstig uit de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat (www.klimaatmonitor.databank.nl).

3.1. Energiegebruik en CO₂-emissie

In figuur 1.1 is het energiegebruik van 2015 weergegeven, onderverdeeld naar de sectoren. Voor 2016 zijn de gegevens nog niet compleet en zijn daarom niet opgenomen in dit overzicht.

figuur 1.1 Verdeling energiegebruik naar sectoren

Het totale energiegebruik in 2015 bedroeg 1.228 Terra Joule. In vergelijking met de voorgaande jaren is het energiegebruik afgenomen. Deze daling is het sterkst bij de land- en tuinbouw en bij de woningen.

De woningen hebben met 43% het grootste aandeel in het energiegebruik in Heerde. Andere grote verbruikers zijn mobiliteit (verkeer en vervoer) en bedrijven (industrie). In het totale energiegebruik is het energiegebruik van de snelwegen niet opgenomen, omdat de gemeente daar geen invloed op heeft. In de gemeente Heerde is dit aandeel echter relatief groot, namelijk 565 TJ.

Benchmark

Het energiegebruik in Heerde is vergeleken met het landelijk gemiddelde. Uit de benchmark blijkt dat het energiegebruik per inwoner voor de gebouwde omgeving gelijk is aan het Nederlands gemiddelde. Voor verkeer en vervoer is deze substantieel hoger. De verklaring hiervoor is dat in deze cijfers de snelwegen ook zijn meegenomen. Voor industrie en landbouw is het energiegebruik lager dan gemiddeld.

3.2. Hernieuwbare energie

De in Nederland opgewekte Hernieuwbare Energie bestaat uit drie componenten:

- Hernieuwbare Elektriciteit;
- Hernieuwbare Warmte;
- Hernieuwbare Energie voor Vervoer.

CBS publiceert jaarlijks de in Nederland opgewekte hoeveelheid Hernieuwbare Energie, uitgesplitst in een aantal bronnen.

In totaal wordt er 121 TJ aan hernieuwbare energie opgewekt in de gemeente Heerde (bron: Klimaatmonitor). Dat is 8,4% van het totale energiegebruik. Heerde wekt hiermee fors meer hernieuwbare energie op dan het landelijk gemiddelde van circa 5%. Energieopwekking door middel van hout en pellet kachels hebben hier een relatief groot aandeel in (ca. 88 TJ). Daarnaast bestaat een belangrijk deel uit bijmenging van biobrandstoffen in het verkeer (27 TJ) wat het resultaat is van landelijk beleid. De opwek aan elektriciteit is 5,5, TJ en 1 TJ wordt opgewekt via bodemwarmte.

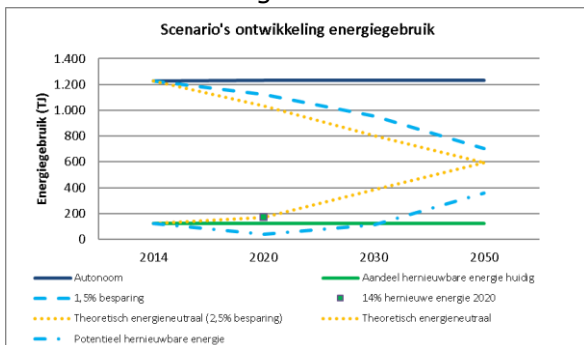
4. Toekomstperspectief Heerde

Om een energie neutrale gemeente te realiseren, is niet alleen inzicht nodig in de huidige situatie, maar ook in de lokale en regionale mogelijkheden om dit te bereiken. Onderstaand wordt ingegaan op de lokale kansen op basis van een uitgevoerde potentieel raming (DWA, 2017) en de regionale mogelijkheden aan de hand van de regionale routekaart.

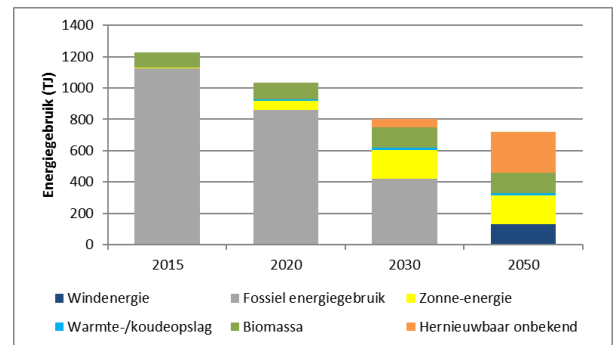
4.1. Kansen gemeente Heerde

Een energie neutrale gemeente wordt bereikt wanneer alle benodigde energie uit hernieuwbare energiebronnen binnen de gemeente wordt opgewekt. In figuur 2.1 is dit gevisualiseerd op basis van de uitgevoerde potentieel raming voor de gemeente Heerde. De horizontale blauwe en groene lijn geven het huidige energiegebruik respectievelijk hernieuwbare energieopwekking weer. De blauwe gestippelde lijnen geven aan wat bereikt kan worden met de huidige beschikbare technieken. De gele lijnen geven de gewenste situatie aan.

In figuur 2.2 is de ontwikkeling van het energiegebruik en het aandeel hernieuwbare energie hierin voor dit scenario apart weergegeven. In oranje is het deel weergegeven aan hernieuwbare energieopwekking wat opgewekt moet worden buiten de gemeente of met nog te ontwikkelen hernieuwbare energietechnieken.

figuur 2.1 Scenario's ontwikkeling energiegebruik

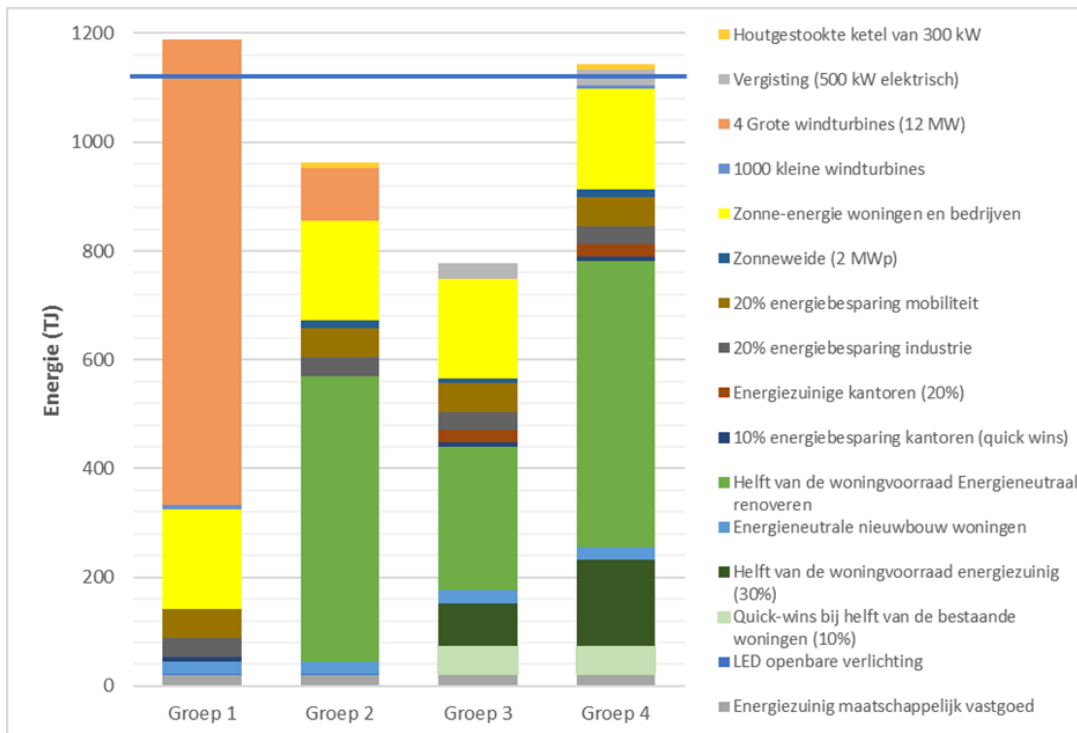
figuur 2.2 Ontwikkeling hernieuwbare energieopwekking

Figuur 2.1 laat zien dat voor realisatie van een volledig energie neutrale gemeente een groot deel van het energiegebruik ingevuld zal moeten worden door hernieuwbare energiebronnen (gestippelde gele lijn). In totaal gaat het om indicatief 590 TJ (zie figuur 2.2.). Dit is ongeveer twee keer zoveel als het (nu bekende) hernieuwbare energiepotentieel binnen de gemeente Heerde. Dit is een forse inspanning en kan mogelijk bereikt worden met technische innovaties op de langere termijn (2030 – 2050).

5. Spoorboekje naar energieneutraal

5.1 Strategische keuzes: themaraad 27 maart 2017

Om een energie neutrale gemeente te realiseren, is inzet op alle terreinen nodig. Tijdens de themaraad op 27 maart 2017 is de raad geïnformeerd over de stand van zaken gemeente Heerde en heeft samen een eerste verkenning plaatsgevonden naar de mogelijkheden die binnen de gemeente Heerde aanwezig zijn rond de inzet van hernieuwbare energie in het streven naar energieneutraliteit op termijn. Het verslag van deze bijeenkomst is als bijlage 1 bij deze nota gevoegd. Op deze avond zijn vier groepen bestaande uit raadsleden en burgers/vrijwilligers als afgevaardigden van de energie coöperatie en bedrijvencontact, aan de slag gegaan met de inzet van de verschillende mogelijke maatregelen. De resultaten zijn in onderstaande grafiek weergegeven.

De bijeenkomst van 27 maart had een informeel karakter en was met name gericht op kennisuitwisseling en bewustwording van de enorme opgave waar we de komende periode maatschappelijk voor staan.

Rekening houdend met de ambities vanuit het Gelders Energieakkoord, de Regionale duurzaamheidsagenda en de eerste gedachtewisseling met de gemeenteraad op 27 maart zijn de volgende strategische keuzes geïnventariseerd:

1. Stevig inzetten op energiebesparing (minimaal 40% in 2050)
2. Zoveel mogelijk lokale hernieuwbare energieopwekking door middel van zon-PV, Warmte Kracht Ondiepe bodem en biomassa (hout).
3. Regionale samenwerking voor onder andere de realisatie van windturbines, biomassa en grootschalige energieopwekking.
4. Aansluiten bij de strategie en uitvoering van het Gelders Energie Akkoord.
5. Intensivering voorlichting, communicatie en bewustwording.

5.2 Uitwerking strategische keuzes: themaraad 22 mei 2017.

De strategische keuzes zoals in paragraaf 4.1 weergegeven zijn vervolgens vertaald in keuzes per hoofdthema's. Daarnaast is per hoofdthema het ambitieniveau voorgesteld. Het resultaat is hieronder weergegeven:

1. Gemeentelijke gebouwen en maatschappelijk vastgoed.

- De gemeente heeft voorbeeldfunctie gebouwen en openbare ruimte (verlichting)
- Inzetten op verduurzaming van het (bestaande) vastgoed en door energie neutrale nieuwbouw en verkennen van de mogelijkheden voor de transitie naar aardgasloze (bestaande) gebouwen.

Ambitieniveau Gemeentelijke gebouwen en maatschappelijk vastgoed		
Peloton	Koploper	Rol
	X	Voorbeeldfunctie

2. Woningen.

- Inzetten op energie neutrale en gasloze nieuwbouw, verduurzaming van bestaande woningen (particulier en huur) en aandacht voor de lagere inkomens
- verkennen van strategie en mogelijkheden aardgasloze woningen en buurten.

Ambitieniveau Woningen.		
<u>Peloton</u>	<u>Koploper</u>	<u>Rol</u>
	X	Initiëren, stimuleren en faciliteren

3. Commerciële dienstverlening (MKB)

- Stimuleren en faciliteren energiebesparing door het aangaan van de dialoog en handhaving Wet Milieubeheer.

Ambitieniveau Commerciële dienstverlening (MKB)			
<u>Peloton</u>	<u>Koploper</u>	<u>Rol</u>	
X		Stimuleren en Faciliteren	

4. Industrie en bedrijven.

- Stimulering en facilitering energiebesparing door het aangaan van de dialoog en handhaving Wet Milieubeheer.
- verduurzaming op bedrijventerreinniveau.

Ambitieniveau Industrie en bedrijven		
<u>Peloton</u>	<u>Koploper</u>	<u>Rol</u>
X		Stimuleren en Faciliteren

5. Verkeer en vervoer

- Vervullen van voorbeeldfunctie door het verduurzamen van het gemeentelijk wagenpark en stimuleren van autodelen.
- Faciliteren duurzame energievoorzieningen in de openbare ruimte.

Ambitieniveau Verkeer en vervoer		
<u>Peloton</u>	<u>Koploper</u>	<u>Rol</u>
	X	Voorbeeldfunctie eigen voertuigen + faciliteren infrastructuur

6. Hernieuwbare energie.

- Inzetten op het stimuleren van inwoners en bedrijven om duurzame energie toe te passen door er als bewoner of bedrijf zelf in te investeren of te participeren in de energiecoöperatie.
- Verkenning ruimtelijke mogelijkheden inpassing van hernieuwbare energiebronnen.
- Faciliteren lokale initiatieven.

Ambitieniveau Hernieuwbare energie		
<u>Peloton</u>	<u>Koploper</u>	<u>Rol</u>
X		Stimuleren, faciliteren, samenwerken

De hoofdthema's en strategische keuzes zijn besproken tijdens de themaraad van 22 mei 2017. De raad heeft hierover een positieve grondhouding aangenomen. Het verslag van de themaraad van 22 mei is als bijlage 2 bijgevoegd.

6. Gelders Energie Akkoord (GEA) en regionale samenwerking Routekaart

De meeste gemeenten in Gelderland (waaronder Heerde) hebben zich als partner verbonden aan het GEA, net zoals de VNG zich heeft verbonden aan het nationale energieakkoord. Het Gelders Energie Akkoord is een initiatief waar inmiddels meer dan 160 bedrijven, organisaties, overheden, burgeractiviteiten en anderen aan meewerken.

Er is voor de gemeenten een belangrijke rol weggelegd in de realisatie van die opgave. In bijlage 3 zijn de ambities vanuit het GEA weergegeven.

In de bestuurlijke brief van het GEA van 7 april 2017 aan het college wordt aandacht gevraagd voor drie belangrijke en actuele onderwerpen uit het Gelders Energie Akkoord (GEA), te weten:

1. de Gelderse aanpak van de Wet Milieubeheer
2. continuering van energieloketten
3. samenwerken op basis van een regionale routekaart: van visie naar realisatie

Concreet wordt gevraagd om voor de begroting 2018 rekening te houden met de genoemde onderwerpen en vervolgens aan de hand van het uitvoeringsprogramma GEA gedurende drie jaar structureel middelen te reserveren in de begroting.

Bij de behandeling van de perspectiefnota 2018- 2021 in de raad van 3 juli 2017, heeft de raad de intentie aangegeven om met ingang van 2018 t/m 2020 het budget in de begroting structureel te verhogen met een bedrag van € 30.000.

Voor 2018 staan de volgende deelprojecten op het programma:

- Energieloket Veluwe duurzaam
- Aanpak energiebesparing Wet Milieubeheer
- Regionale energietransitie

Regionale routekaart en duurzaamheidsagenda regio Noord Veluwe

De gemeenten op de Noord-Veluwe hebben gezamenlijk de regionale routekaart energieneutraal vastgesteld. Gemeenten hebben daarbij uitgesproken de samenwerking in te zetten als één van de middelen om de energiedoelstellingen te realiseren. Hiervoor is een regionale routekaart (opgeleverd in 2016) en een gezamenlijke duurzaamheidsagenda 2017 en verder opgesteld. De Routekaart geeft samen met de opgestelde duurzaamheidsagenda invulling aan de doelstellingen vanuit het GEA. Gemeenten maken individueel keuzes over de deelname aan projecten.

In de Routekaart zijn de visie en ambitie van de samenwerkende gemeenten weergegeven met betrekking tot een klimaat neutrale regio. De uitgangspunten worden afgestemd met het lokaal beleid. In uitvoeringsplannen geven de gemeenten aan op welke wijze zij invulling geven aan het klimaatbeleid.

Lokaal dragen gemeenten zorg voor:

- stimuleringsinstrumenten voor verduurzamingsmaatregelen
- stimulering van, dialoog en afspraken met belangrijke stakeholders
- energiebesparing bij gemeentelijk- en maatschappelijk vastgoed
- beleid en ruimte voor duurzame energieopwekking
- (extra) toezicht en handhaving op energie besparingsvoorschriften Wet milieubeheer
- duurzaam inkopen en aanbesteden
- doorwerking van de klimaatbeleid in aanpalende beleidsvelden als verkeer en vervoer, recreatie, economie, en ruimtelijke ordening

De regionale routekaart duurzaamheid treft u als bijlage 4 aan.

In bijlage 5 is het programma regionale duurzaamheidsagenda voor 2017 weergegeven.

Opmerking hierbij is dat de actuele bestuurlijke keuze voor regionale samenwerking geen invloed heeft op het uitvoeringsprogramma GEA.

7. Uitvoeringsprogramma

De hoofdthema's en strategische keuzes zoals door de raad vastgesteld, zijn vervolgens verwerkt in het Uitvoeringsprogramma Kadernota 2017-2021 (bijlage 6).

In het uitvoeringsplan zijn per thema de maatregelen weergegeven.

Dit programma vormt de basis voor de lokale uitvoering.

8. Maatschappelijke betrokkenheid.

In de samenvatting en inleiding is het belang van maatschappelijke betrokkenheid bij het onderwerp klimaat en duurzaamheid al aangegeven.

Naast voorlichting en communicatie is een goed contact en dialoog met de samenleving noodzakelijk om bewustwording te creëren en te bereiken dat burgers gemotiveerd worden om concreet aan de slag te gaan. De werkgroep vanuit de raad is in februari 2016 van start gegaan met als doel in beeld te brengen welke duurzaamheidsambities er binnen de lokale samenleving aanwezig zijn en hoe we in gezamenlijkheid deze een stap verder kunnen brengen.

Hiervoor heeft de werkgroep een tweetal pioniersbijeenkomsten georganiseerd.

Tijdens de eerste bijeenkomst waren ca. 50 burgers aanwezig, hebben gesprekken en uitwisseling van ideeën plaatsgevonden en zijn de kansen geïnventariseerd voor een verdere verduurzaming van de samenleving. Tijdens de tweede bijeenkomst na de zomervakantie zijn ideeën verder besproken en uitgewerkt.

In oktober is tijdens de dag van de duurzaamheid 2017 op initiatief van de werkgroep een evenement georganiseerd in de Heerd waarvoor ook een afvaardiging van de leerlingen van de Noordgouw aan heeft deelgenomen. Belangrijk omdat hiermee ook de jeugd actief wordt betrokken bij het onderwerp.

De initiatieven vanuit de werkgroep van de raad zijn zeker positief ontvangen en heeft er in belangrijke mate aan bijgedragen dat een maatschappelijke discussie op gang is gebracht en de basis is gelegd voor de oprichting van de Energie Coöperatie Heerde "Heerde energiek". Wij zien dit als een bijzonder belangrijke ontwikkeling voor de gemeenschap van Heerde.

Ervaringen elders met de oprichting van energie coöperaties leert dat deze groep enthousiaste vrijwilligers in de regel goed in staat is om een brugfunctie te vervullen tussen overheid en burgers. Het is ons voornemen om in goed overleg met het bestuur van de coöperatie de activiteiten van de coöperatie zo goed mogelijk te faciliteren. Over de invulling daarvan zal met de coöperatie nader van gedachten worden gewisseld. Hierbij zal ook de samenwerking worden gezocht met het Energieloket Veluwe Duurzaam die een belangrijke ondersteuning kan bieden.

9. Organisatie en rol coördinator duurzaamheid (programmamanager)

Realisatie van een energie neutrale gemeente vereist inzet van capaciteit en middelen. Het is vanuit strategisch oogpunt van belang dat beleid en de uit te voeren projecten zowel vanuit het GEA, de regionale Duurzaamheidsagenda als de lokale ambities worden ingepast in de P&C cyclus en de (strategische) afdelingsplannen en daaropvolgend het takenpakket van de verantwoordelijk medewerkers. Onder afdelingsverantwoordelijkheid valt de jaarlijkse rapportage en monitoring. Deze borging is voorwaarde voor een effectieve en efficiënte uitvoering van het duurzaamheidsprogramma.

De rol van de programmamanager duurzaamheid is hierbij naast inhoudelijke ondersteuning met name coördinerend en adviserend. Zijn primaire taak is om de uitvoering te borgen en onderdeel te maken van afdelingsplannen, hiervan de voortgang te bewaken en de voorbereiding van de

jaarlijkse monitoring. Daarnaast bestaat de taak uit de bestuurlijke borging van het duurzaamheidsbeleid en de contacten met initiatiefnemers vanuit de samenleving en bovengemeentelijke samenwerking.

10. Capaciteit en middelen

Voor een actieve uitvoering van het lokaal klimaat- en duurzaamheidsbeleid is naast bewustwording en integratie van belang dat hiervoor voldoende capaciteit en middelen beschikbaar worden gesteld. Zoals in paragraaf 5.2 aangegeven is het belangrijk dat de uitvoering van het klimaatbeleid integraal wordt geborgd binnen de taakvelden en onder verantwoordelijkheid van de verschillende afdelingen en teams.

Nu is het natuurlijk niet zo dat alles nieuw is. Binnen veel vakgebieden worden duurzaamheidsaspecten al integraal meegenomen en toegepast. De mate waarin kan hierbij nog verschillen. Nieuw is wel dat de verantwoordelijkheid en rapportageplicht nu specifiek bij de afdelingen wordt neergelegd. Het wordt een vast en normaal onderdeel van het geheel aan afdelingsactiviteiten. Aan de hand van de bestuurlijk vastgestelde kaders en uitgangspunten wordt in het vervolg een organisatie overzicht opgesteld waarbij de betrokkenheid van de organisatie bij de verschillende onderwerpen in beeld wordt gebracht en waarbij ook zichtbaar is welke extra inspanningen in de reguliere taakuitoefening of ten behoeve van specifieke projecten nog moeten worden verricht.

Begroting financiële aspecten en consequenties.

In de huidige begroting is een budget opgenomen van € 15.000 voor lokale inzet en procesbegeleiding duurzaamheid en regionale samenwerking. Vastgesteld mag worden dat hiermee in de afgelopen periode spaarzaam is omgegaan met de beschikbare middelen en minimale kosten zijn gemaakt voor de investeringen rond het programma klimaat en duurzaamheid. Het bestuurlijke ambitieniveau zoals dit nu in de kadernota is opgenomen heeft als de consequentie dat de inzet moet worden geïntensiveerd en verbreed ten aanzien van onder andere:

- Uitvoering van projecten en het verrichten van (extern) onderzoek
- de regievoering en coördinatie bij projecten,
- inzet externe facilitering en ondersteuning,
- advisering bij ontwikkelingen zowel intern als in het maatschappelijk speelveld.

Zoals hiervoor aangegeven is het uitgangspunt dat de afdelingen hierbij zelf verantwoording dragen voor de borging, financiering en verantwoording van aan de afdeling toegekende duurzaamheidstaken in hun afdelingsplannen. Uitgangspunt is dat duurzaamheid als integraal onderwerp wordt meegenomen in de taakuitoefening van de verschillende teams en afdelingen. Gelet op de bestuurlijke ambities is het wel reëel om er rekening mee te houden dat op termijn extra (additionele) kosten worden gemaakt voor de uitvoering van (extra) taken en projecten alsmede de inhuur van expertise en/of onderzoek. Dat wordt in de besluitvorming hierover meegenomen.

De ambities vanuit het Gelders Energieakkoord (zie hoofdstuk 6) en in het verlengde daarvan de regionale samenwerking vraagt met ingang van 2018 om aanvullende gemeentelijke investeringen. Vanuit het GEA vindt projectfinanciering plaats maar voor de realisatie is ook gemeentelijke cofinanciering noodzakelijk in de kosten van projectuitvoering.

Omdat het uitvoeringsprogramma GEA een voortschrijdend karakter kent wordt vanuit het GEA geadviseerd om in volgende jaren dit bedrag structureel in de begroting op te nemen voor regionale samenwerking/uitvoering projecten GEA. De hoogte van de bijdrage kan jaarlijks bij de behandeling van de begroting, op basis van het voortschrijdend programma definitief worden vastgesteld. In feite staat het programma GEA los van de bestuurlijke keuzes die gemaakt worden rond de regionale samenwerking.

Binnen de begroting 2018 zijn voor de volgende post nog geen middelen gereserveerd:

- Innovatieprogramma Groene Economie Veluwe (bijdrage 2017 € 9.300.—) Hierbij is de afweging aan de orde in hoeverre besluitvorming rond de regionale samenwerking van invloed zal zijn op de samenwerking in het kader van IGEV en tevens in hoeverre de

oriëntatie van het lokale bedrijfsleven is gericht op de IGEV-samenwerking dan wel een andere vorm van regionale samenwerking. Hierover moet nog nadere advisering en besluitvorming plaatsvinden.

De totale extra kosten voor de uitvoering van de projecten vanuit het GEA en de regionale duurzaamheidsagenda, bedragen voor 2018 **€ 30.000**

De raad heeft met de vaststelling van de perspectiefnota 2018 op 3 juli 2017 de intentie aangegeven om genoemd bedrag op te nemen in de begroting 2018 t/m 2020.

In onderstaand overzicht zijn de financiële implicaties met ingang van 2018 weergegeven:

onderwerp	Geraamd in perspectiefnota 2018	Extra raming vanaf 2019 GEA projecten
Energieklok Veluwe duurzaam	€ 9.000	PM
Handhaving wet Milieubeheer bedrijven	€ 3.997	€ 5.996: 2019 € 7.996: 2020
Stimulering handhaving wet Milieubeheer bedrijven	€ 4.000	
Ruimtelijke inpassing duurzame energie	€ 13.000	
Totaal extra 2018	€ 30.000	

De totale ruimte in de begroting 2018 komt hiermee op € 45.000,-- (€ 15.000,-- reguliere begroting: € 30.000,-- via de perspectiefnota)

11. Communicatie en voorlichting

Het staat buiten discussie dat het onderwerp communicatie en voorlichting een belangrijke basisrandvoorwaarde betreft. Tijdens de verschillende sessies met de raad is duidelijk naar voren gekomen dat betrokkenheid en contact met het maatschappelijk speelveld als belangrijke randvoorwaarde wordt gezien om gezamenlijk het verschil te gaan maken.

De facilitering van de energie coöperatie Heerde vormt een belangrijk onderwerp.

Communicatie en voorlichting vindt onder meer plaats via de website Veluwe duurzaam en anderzijds projectgebonden via de gemeentelijke website en lokale media.

Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de bestaande communicatielijnen.

12. Bijlagen:

1. Verslag themaraad 27 maart 2017
2. Verslag themaraad 22 mei 2017
3. Ambities vanuit het Gelders Energieakkoord
4. Duurzaamheidsagenda Regio
5. Programma duurzaamheidsagenda Regio/GEA 2017
6. Contourennota uitvoering lokaal klimaatbeleid 2017-2021